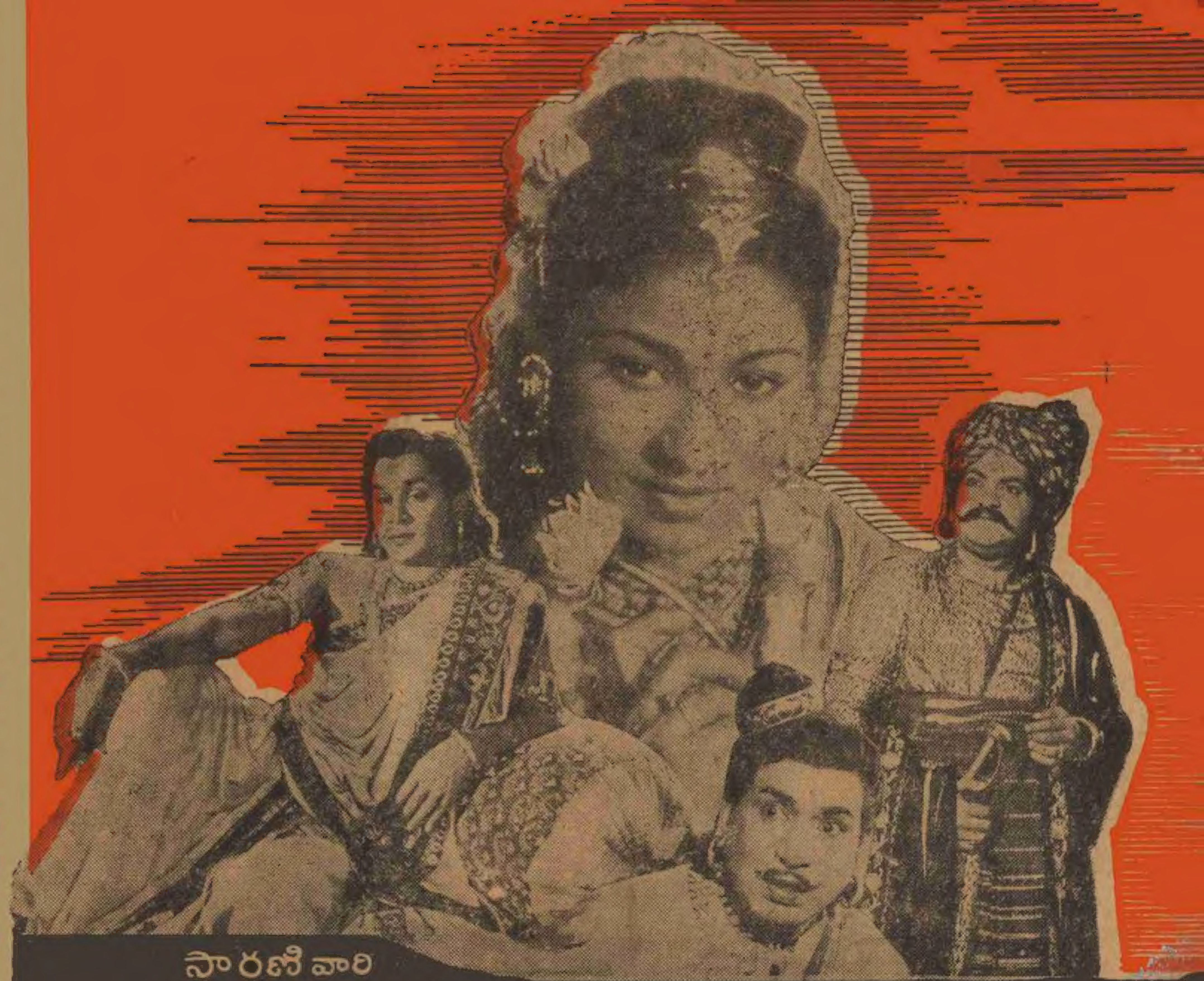

నిర్మాతలు
కె. నాగమణి
పి. సూరిబాబు

బీ.ఎం.ఎస్.

సారణి వారి
మహాకవి

కాలిదాసు

దర్శకత్వం...కె.కామేశ్వరరావు, బి.ఎ.

1. ఆదర్శ దాంపత్యాన్ని నిరూపించే అద్భుతమైన కథ

సారణీ ప్రాడక్షన్స్ వారి

మ హా క వి

కాళి దాసు

2. పామరుడుగా అవతరించి పండితుడుగా పరిణమించిన మహానీయుని మహాత్తర గాథ.

3. దుర్జనులు అపకారం చేసినా సజ్జనులకు ఉపకారమే ఔనని చాటి చెప్పి చక్కని కథ.

4. అఖిల ప్రపంచమూ ఆరాధిస్తున్న కవికులగురువు కమనీయ గాథ.

5. చిత్ర విచిత్ర సన్నివేశాలతో ప్రేక్షకులను అసుక్షణం హర్షపులకాంకితులను చేసే అమర కథ.

6. ఒక్క జన్మలో రెండు జన్మల అపూర్వానుభవాన్ని పొందిన కవిదంపతుల కరుణా రసభరితమైన కథానిక.

7. అత్యంత కరుణా రసభరితమై ఆబాలగోపాలాన్ని ఆనందింపజేసే అపూర్వ దంపతుల అమర గాథ.

కథా సంగ్రహం.

అవంతి రాజకుమారి విద్యార్థిని. ఒకనాడు జగదీశ్వరిని స్తోత్రం చేసుకొని వస్తుండగా, చారణు దొకడు చూసి చూడగానే “నీవొక అద్భుతకథకు కథానాయకివి కాగల” వని దేవి ఆజ్ఞగా జోస్యం చెప్పాడు.

కాని, రాజ్యకాండతో, వారి మంత్రి విద్యార్థిని తన కుమారుని కిప్పించమని రాజుగారి నడిగించాడు. “వాడొక శుంఠ. వాడికి పిల్లనివ్వడమేమి” అని రాజుగారు తృణీకరించగా, కక్షకట్టి, తన కొడుకును మించిన శుంఠనుతెచ్చి ఆ రాజుగారి కల్లుణ్ణి చెయ్యాలని మంత్రికి దుర్బుద్ధి పట్టింది.

అది తెలియక, పాపం రాజుగారు. తన కల్లునిగా ఒక మహాపండితుని అన్వేషించమని ఆ మంత్రినే ఆజ్ఞాపించారు “అయితే పామరభాషల్ని కోమలంచేసే వ్రతంతో భూ ప్రదక్షిణం చేస్తున్న కాశీపండిత యువకు దొకడున్నాడు; ఆయనను వెదకి తీసుకువస్తా” నని రాజుగార్ని నమ్మించి, చూడ బాగుండే శుంఠ నొకని తీసుకువచ్చుటకు మంత్రి బయలుదేరాడు.

ఒక గ్రామంలో కాలుడు అని ఒక చిత్రమైన వ్యక్తి ఉన్నాడు. అందగాడు. యువకుడు. అతన్ని చూస్తే అందరికీ వినోదమే. రాముడు సీత, లక్ష్మణుడు, హనుమంతుడు, రావణుడు అన్ని వేషాలూ తనేకట్టి నాటకమాడతాడు. తన గొంగళినే తనకు బహుమానం చేయించుకుంటాడు. తా నేకాకి గనుక, ఒకటంటే ఒకటే తాటాకు వేసుకుని అది తన ఇల్లంటాడు. అతన్ని పిచ్చివాడని అంతా గేలి చేస్తుంటే, చారణుడు చూచి, ఏ శాపంచేతనో వానికి పూర్వ

ప్రతిభ పోయిందనీ, భార్యకారణంగా ఆ శాపంపోయి అతడొక మహాకవి కాగలడనీ, ఒక రాజకుమారే వానికి భార్య కాగలడనీ, దేవి దయ అలా ఉందని జోస్యం చెప్పాడు. అంతా గేలిచేశారు. కాని కాలుడు మూడుడుగా అమ్మవారికి కాయలు కొడితే. రావకూతురు పెళ్ళామవుతుందని కొబ్బరి కాయల కోసం హుషారుగా బయలు దేరాడు. చెట్టెక్క నవసరంలేకుండా కోతే కాయలు క్రింద గాల్చింది. ఆ కాయలు తీసుకుని కాలుడు గుడికి వెళుతుంటే, గుడికి తాళంవేసి వస్తున్న పూజారి ఎదురయ్యాడు. కాలుడతన్ని వెనక్కితిరగ మన్నాడు. వదిలించుకోడానికి “అమ్మవా రిప్పుడు గుళ్లో లేదు. సంవారంవెళ్ళింది. అర్థరాత్రి మళ్ళీవస్తుంది. అప్పుడు వెళదా” మనిచెప్పి పూజారి తప్పించుకున్నాడు. కాలుడు మూఢంగా అదీ నమ్మాడు.

ఇంతలో శుంఠకోసం వెతుక్కుంటూ, మంత్రి ఆ గ్రామం చేరాడు. ఆ సమయానికి, కాలుడు చెట్టుపై నుండి కొట్టిన కొమ్మనల్లా క్రింద యెవరో యెత్తుకుపోతుంటే ఆలోచించి - ఇక కొమ్మా తానూ ఒకమాటే క్రిందకు రావాలనుకుని, తాను నుంచున్న కొమ్మనే మొదలు నరుకు తున్నాడు. ఆ మూర్ఛత్వం చూసి, వాడి అందం చూసి మంత్రి సంతోషించి, రావకూతుర్నిచ్చి పెళ్ళి చేయిస్తానని వాణ్ణి తన వెంట రమ్మన్నాడు. వాడు తన గొంగళిని విడచి పెట్టనంటే, దా నొక పట్టుబట్టలో చుట్టి ఒక గ్రంథంలా తయారుచేసి ఎవరికీ చూపించకుండా పెళ్ళానికి కానుకగా ఇచ్చేట్టు ఒప్పించి, వా డక్కడ పలుకవలసిన పలుకులు

నేర్చి వాణ్ణి వెంటతీసుకుని మంత్రి. రాజుగారి దగ్గరికి బయలుదేరాడు.

ఆ సమయంలో తన అంశగల పురుషుడే భర్త కాగలడని సరస్వతీదేవి, తన నాశీర్వాదించినట్లు విద్యాధరికి స్వప్నం అయింది.

కాళిదాసు చక్కగా పండితవేషంలో ముస్తాబు చేసి రాజసభలో కూర్చోపెట్టారు. వివాహం జరిగేవరకూ పామర భాషలోనే మాట్లాడడం - తన గ్రంథాన్ని భార్య చేతనే అవిష్కరింపజేయడం - వరుని వ్రతాలని మంత్రి రాజుగారికి ముందే చెప్పారు. కనుక అప్పుడు జరిగిన గోష్టిలో అతని రూపం - ఐర్వస్తు - పామరభాషలోనైనా అతని భావాలు గంభీరంగా కనిపించడం - వరుని పాండిత్యం, వ్రతం సమస్తం నిజమేననుకుని, రాజుగారు విద్యాధరి నిచ్చి అతనికి కల్యాణం జరిపించి, వరదక్షణగా రాజ్యం ఇస్తూ తన రాజముద్రకను వరుని వ్రేల నలంకరించారు.

ఆ రాత్రి ఎంతసేపటికీ భర్త పామరభోరణి మానక పోవడం, గ్రంథమనుకొంటున్న దస్త్రం విప్పగానే గొంగళి కనిపించడం - మంత్రి మోసంచేశాడనీ, తన భర్త పామరుడనీ తెలిసి విద్యాధరి నిర్విణ్ణురాలయింది. అది చూచి కాళిదాసు "అమ్మోరికి కాయలు కొట్టాను. నీవు నా పెళ్లాని వయ" వన్నాడు. దేవి దయ ఇలా ఉన్నదేమనే ఆవేదనతో విద్యాధరి కాళికాలయానికి వెళ్లి ఆ దేవిని ప్రార్థించింది. తన భర్తకు విద్యాభిక్ష పెట్టమని మొరపెట్టుకుంటూ మూర్ఛ పోయింది. వెంటనే వచ్చిన కాళిదాసు గ్రహించగలిగాడు. తనకు విద్వేలకపోతే తన పెళ్లాం బ్రతకదు. పరవశం

వచ్చింది. తనకు తెలిసినదాన్నిబట్టి దేవి గుళ్లోలేదు. మళ్లీ వస్తోంది. తనకు విద్వేలకపోతే తలుపులు తెరిచేదని, గుడితలు పులు బిడాయించి లోపల జపంచేస్తూ కూర్చున్నాడు. దేవి ప్రత్యక్షమయింది.

కాళిదాసు విద్యలు కోరుకోమన్నది. "ఏం విద్యలో అడగాలంటే పెళ్లాం మూర్ఖపోయింది ఎలా". అంటే, మరి నీవే కాస్త తెలిసేట్టుడగమన్నది దేవి. అడిగేశాడు "ఉన్నతెలివి పోయి కొత్త తెలివిరావా" అని. దేవి తదాస్తు అన్నది. మరి ఈ అమాయకుని కోరికనెపంగా, ఈ భార్య భర్తల కథను ఎంత చిత్రంగా నడిపి. ఎంత శ్రేయస్సును లోకానికి సమ కూర్చు సంకల్పించిందో జగదీశ్వర. ఆమె మహిమ! ఆ క్షణంలో నూతనతేజం, నూతనజ్ఞానం కలిగి. పండితుడై, కవియై దేవిని స్తోత్రంచేసి పూర్వస్మృతి లేకుండా, భార్యను అందరీ మరచిపోయి. కాళిదాసు, కాళిదాసు విశాల ప్రపంచంలోకి వెళ్లిపోయాడు.

తరువాత మోసంచేసిన మంత్రిని దేశంలోంచి వెళ్ళి గొట్టి-అల్లుడు కనిపించకుండా పోయినందుకు రాజుగారు, మతి మతిలోలేకుండా ఉన్నారు. ఎవ రేంచేసినా దేవి తన నన్యాయం చెయ్యదనే విశ్వాసంతో విద్యాధరి పాపం దైర్యంగానే ఉంది.

కాళిదాసు కాళి చేరుకున్నాడు. రఘువంశం వ్రాసినందుకు, కాళి పండితులూ, కాళి రాజుగారూ, కాళిదాసును మహాకవి అని ప్రశంసించి ఘనంగా సత్కరించారు. ఆ సమయంలో అవంతి రాజుగారి కంచుకి అక్కడికి చేరాడు. తమ కాలుదే ఈ కాళిదాసుని పోల్చుకున్నాడు. కాని కాళిదా

నతన్ని చూచినట్టేనా జ్ఞాపకంలేదని తిరస్కరించి పంపేశాడు.

అసలే దుఃఖంలో ఉన్న అవంతిరాజుకి కంచుకి తెచ్చిన ఈ వార్తతో పూర్తిగా మతిపోయింది. తండ్రిని జాగ్రత్తగా చూస్తూ ఉండమని కంచుకితో మాత్రం చెప్పి, విద్యాధరి పురుషవేషం ధరించి ఒక చెలిని సహాయంగా తీసుకుని భర్తను వెతుక్కుంటూ బయలుదేరింది.

కాశీలో ఉండగానే, ఒక అవంతి నగరం కుర్రవాడు అంటింత వరే కాళిదాసువెంట పడ్డాడు. ఆ శిష్యునితో కూడా కాళిదాసు ధారానగరం చేరాడు.

అక్కడ అంతవరకూ యే పండితునికి తెలియని ఒక శిలాఫలకంలోని శ్లోకాన్ని పూర్తిచేయడమే కాక, అది హనుమద్రామాయణంలోనిదని చెప్పడం, వారి సత్కారాన్నీ, రాజాహ్వానాన్ని అందుకోకుండా ఎక్కడికో వెళ్ళి పోవడం, అది తెలిసి భోజరాజుగారు విచారించడం - వారి ఆస్థానకవినని చాటించుకునే కవిరాక్షసుడు, కోతి రామాయణం వ్రాయడమేమిటని ఆక్షేపించగా, హనుమంతులవారే ప్రత్యక్షమై ఆ వాచాలుని శిక్షించడం, ఇక ఆ మహాకవి ఎక్కడ పున్నాడో చూడాలని భోజరాజు ప్రచ్ఛన్న వేషంతో ఊరిచివర నొక వటవృక్షం చేరుకోడం - అక్కడ కాళిదాసు ప్రజ్ఞతో బ్రహ్మరాక్షసి ప్రత్యక్షమై భోజ కాళిదాసులను బ్రహ్మ-సంస్వతుల అవతారాలుగా పేర్కొని, వారి కొక శారదా విగ్రహము నిచ్చి, ఆ దేవి నారాదించి తరించవలసిందిగా వారి నాశీర్వదించి అంతర్ధానం కావడం జరిగింది.

ఆ శారదాదేవిని అక్కడ భరతాశ్రమంలో ప్రతిష్ఠించి ఉత్సవం చేస్తున్నారు. అక్కడికే పురుషవేషంలో వున్న విద్యాధరి వచ్చింది. మహానటి విలాసవతి పూజా నృత్యంచేస్తూ, కాళిదాసుపై తన అనురాగం వ్యక్తం చేస్తోంది కాళిదాసు ఆమె కళాకౌశలానికి సంభ్రమపడు తున్నాడు. భర్త ఆ నటియందు అనురక్తుడయ్యాడని పాపం విద్యాధరి అనుమానించింది. దానికి తగినట్టే మరునాడువయం విలాసవతి కాళిదాసు మెడలో దండవెయ్యడం, ఆయనతో ఆమె చాలా చనువుగా ఉండడం చూసి, విద్యాధరి నిలవలేక పోయింది. కాళిదాసు చూసి మీరు పురుషులేనా అని తలగుడ్డలాగివేశాడు. వేషం బయలుపడగానే క్షమించండి నేనే నర్మద. నేనే ఏమిటి, మనకు పూర్వ పరిచయ మున్నట్టని కాళిదాసు - ఈ వేషాలూ, నటనలూ ఏమిటని విలాసవతి, చివరికి కాళిదాసు తననుచూసి, కోపంగా స్త్రీకి వేషాలూ మోసాలూ కూడవని మీ రెలావచ్చారో అలా వెళ్ళిపోతే మమ్మల్ని రక్షించిన వారవుతారంటూ వెళ్లి పోవడంతో, ఆ నటిని ప్రేమించి తనను వదిలించుకోడాని కిలా నటిస్తున్నాడని భర్త నపార్థం చేసుకొని హఠాశయై ఆత్మహత్య చేసుకోడానికి విద్యాధరి వెళ్లి నదిలోదూకింది. కాని ఆశ్రమ వాసులామెను రక్షించారు. భరతాచార్యులు ఆమెను తన ఇంట్లోకి తీసుకువెళ్ళి ఉపచారాలుచేశారు. కాళిదాసుకూడా ఆమె నెంతో ఓదార్చి ధైర్యంచెప్పి తనతో పాటే అక్కడ ఉండమని ఆమె నావరించాడు. అప్పుడు విద్యాధరికి ధైర్యం కలిగింది. ఏ మహిమో యిది! తన భర్త మనస్సుకు మరుపు తగిలింది. ఏనాటికైనా దేవికృప కలుగక పోదని విశ్వాసంతో భర్తను సేవిస్తూ అక్కడే కాలక్షేపం చేస్తోంది.

విద్యాధరి సాహచర్యంతో, శుశ్రూషలతో కాళిదాసుకు నూతన ప్రేరణలు కలుగుతున్నాయి. ఆమెయే ఆదర్శ స్త్రీ. ఉమా అని పిలుచుకొంటూ ఆమెనే ప్రేమిస్తున్నాడు. ఇది విద్యాధరికి తెలిసింది. చిత్రమైన సమస్య : తా నిప్పుడు కన్యవలె ప్రవర్తించాలి. దేవిదయ అలావుంటే ఏం చేస్తుంది. కుమారసంభవం వ్రాసినందుకు కాళిదాసు గౌరవార్థం సుప్రసిద్ధ నటీమణులచే గొప్పనృత్యం జరిపించారు. కవి నందరూ ప్రశంసించారు.

ఆ ఆనందసమయంలో విద్యాధరికి తన ప్రేమను తెలుపాలని కాళిదాసు ఉత్సాహంతో వచ్చాడు. ఆ సమయంలో, విద్యాధరి నాభర్త నన్ను గుర్తించేట్టు అనుగ్రహింపవా అని దేవిని ప్రార్థిస్తోంది. ఆ మాటలు కాళిదాసు విన్నాడు. భగ్నుహృదయుడైపోయాడు. కన్యనే అనుకుని ప్రవర్తించినందుకు క్షమింపమన్నాడు. విద్యాధరి కేమనాలో తోచడంలేదు.

“నీవంటి శీలవతికి దూరమైన ఆ మందభాగ్యుడెవడో : ఇక నా కర్తవ్యం నీ భర్త యెవరో తెలుసుకొని తీసుకుని వచ్చి నీకు కూర్చుండమే”నని కాళిదాసు అంటుంటే. “ఇలా నన్ను రచ్చచెయ్యకండి. మీవద్ద నుండనిస్తే చాలు. దేవి దయ రాకపోద”ని విద్యాధరి భర్తను బ్రతిమాలుకుంది. పాపం, కాళిదాసు విద్యాధరే తన భార్య అని తెలుసుకోలేక. యిక తనకు ప్రేమజీవితం లేదనే నిస్సృహతో విచిత్రమైన వియోగం అనుభవిస్తున్నాడు.

ఈ అవస్థలో వియోగం వస్తువుగా ఒక కావ్యం వ్రాయమని కాళిదాసును భోజరాజుగారు కోరారు. కాళిదాసు వివశుడై వున్నాడు. ఆ మిషతో కాళిదాసుని తన

యింటికి తీసుకుపోయి విలాసవతి తన అనురాగం తెలుపుతూ వుంది. ఈ సంగతి తెలిసి కాళిదాసును ఆశ్రమానికి తీసుకువెళ్ళడానికి విద్యాధరి, విలాసవతి యింటికి వెళ్లింది. ఈమెను చూడగానే విలాసవతి “నీ భర్తను నేను కట్టివేసుకున్నట్టూ, నీ వాయన భార్యవైనట్టూ నచ్చావే నడు నడువు”మని విద్యాధరిని బయటకు గెంటింది. ఈ మాటలు విని కాళిదాసు బైటికి వచ్చి మర్యాదగా విద్యాధరిని పంపించి, సాటి స్త్రీల నెలా గౌరవించాలో నేర్చుకోమని విలాసవతిని మందలించి, తనూ ఆశ్రమానికి వెళ్లిపోయాడు. అక్కడ విద్యాధరి చాలా దుఃఖంలో వుండగా చూసి, నీ భర్త నీకోసం యెంత పరితపిస్తున్నాడో వూహించి, నీ మనస్సు కూరటకలగడంకోసం వియోగకావ్యం వ్రాస్తానని మేఘ సందేశం వ్రాశాడు.

ఈ వియోగ కావ్యమే వ్రాస్తానని వ్రాయలేక కవిరాక్షసుడు, కాళిదాసు గ్రంథాన్ని తస్కరించడం. అది భోజరాజుగారి సభలో చిత్రంగా గ్రంథం చేపలుకావడం చేపలు గ్రంథం కావడం కవి రాక్షసుని మోసం తెలిసి, భోజరాజుతని శిక్షించి, కాళిదాసుని తస్కరించడం జరిగింది.

తరువాత ఒకనాడు శకుంతల నాటకం వ్రాయమని భోజరాజు కాళిదాసు నడిగాడు. భార్యనే భార్యవు కాదన్న ధూర్తుడా దుష్యంతుడు, అతడు కథానాయకుడుగా పనికిరాడన్నాడు కాళిదాసు.

ఏమైనా మీ రా నాటకం వ్రాసి ప్రదర్శించునపుడే మళ్ళీ మిమ్మల్ని చూసేదని భోజరాజు కోపంతో వెళ్లిపోయాడు. విద్యాధరి ఆ నాటకం వ్రాస్తే తప్పేమిటని కాళిదాసు నడిగింది. ఋద్ధిపూర్వకంగా భార్యనే భార్య

కాదన్న భర్తను, లోకాని కెలా చూపించడమని కాళిదాసు విసుక్కున్నాడు.

ఆ సమయంలో తమ అశస్త్రను తలుచుకొని, ఏ శాపముతోనో, వరముతోనో భార్యను మరచిపోతే భర్త తప్పేముంటుందని విద్యాధరి ఆనగానే, కాళిదాసుకు వుపాయం తట్టింది.

శకుంతల కిచ్చిన ఉంగరం పోవడం కారణంగా, దూర్వాసశాపంవల్ల దుష్యంతునికి పూర్వజ్ఞానం పోవడం కల్పించి, కాళిదాసు అభిజ్ఞానశాకుంతలం వ్రాసి, తానే దుష్యంతుడుగా నటించి ఆ నాటకాన్ని ప్రదర్శింపజేశాడు.

ఆ ప్రదర్శనానికి సంతోషించి భోజరాజు కాళిదాసును కవిరాజును చేపి అర్థసింహాసనం యిచ్చి సత్కరింప సంకల్పించాడు.

అప్పుడు ఆశ్రమంలో యీ విద్యాధరి కాళిదాసుల చరిత్రను చూచాయగా గ్రహించిన భరతాచార్యులవారు, విద్యాధరి తండ్రి అవంతీరాజుగార్ని యిక్కడికి రప్పించి నచో, ఈ నాటకం సుఖాంతంకాగలదని ఆశించి, ఆ సన్మాన సభకు అధ్యక్షత వహించడానికి భోజరాజుగారిచేత అవంతీ రాజుకు ఆహ్వానం పంపించేట్లు చేశారు.

ఇక ఆయనవచ్చి రాగానే - కాళిదాసుని చూసీచూడ గానే, నీవే నా అల్లుడవంటే - కాళిదాసు కాదంటే - శకుంతలకీ దుష్యంతునికీ జరిగినట్లే, మామకీ అల్లునికీ సంవాదం జరిగితే-ఎవరిని నమ్మాలో, ఎవరిని నమ్మరాదో తెలియక సభికులూ, భోజరాజూ సంభ్రమాశ్చర్యాలు పడు తుంటే - ఆ నాటకం సుఖాంతమయినట్టే యీ నాటకం సుఖాంతమై యీ భార్యభర్తలు మళ్ళీ యెలా కలుస్తారో ఆ చిత్రనాటకమునంతా తెరమీద చూచి ఆనందించవలసిందే.

పాటలు

విద్యారంభం, కోరస్ : పాట - 1 పాడినది : పి. లీల

విద్యా : శ్రీకరచగు పరిపాలన నీదే జగదీశ్వరీ
లోకావన నిత్యవ్రత వీవే భువనేశ్వరీ

కోరస్ : శ్రీకరచగు పరిపాలన నీదే జగదీశ్వరీ

విద్యా : నీ కృపాకటాక్షములే సకలభువన లాసకగా
నీ కృపాకటాక్షములే సకలభువన లాసకగా
ఇహపరముల కాధారము మహాత్మ్యీ వీవేగా

కోరస్ : శ్రీకరచగు పరిపాలన నీదే జగదీశ్వరీ

విద్యా : నీ వీణానాదములో వేదములే పలుకగా
నీ వీణానాదములో వేదములే పలుకగా
జగదజగముల మేలుకొలుపు మహావాణి వీవేగా

కోరస్ : శ్రీకరచగు పరిపాలన నీదే జగదీశ్వరీ

విద్యా : నీ విజయ విహారములే లోకకక్షలౌనుగా
నీ విజయ విహారములే లోకకక్షలౌనుగా
అభయ మొసగి భువన మేలు మహాకాళివీవేగా
శ్రీకరచగు పరిపాలన నీదే జగదీశ్వరీ
లోకావన నిత్యవ్రత వీవే భువనేశ్వరీ
శ్రీకరచగు పరిపాలన నీదే జగదీశ్వరీ

శంఖనాదం : పద్యం - 2 పాడినది : ఎం. సత్యం

శ్రీరాముడే ప్రాణుల కా
త్యారాముం డగుచు జన్మతారకు డగుచున్
పారము తానే యగుచును
సారస్యముతోడ నాడు జగ మిది కనగా.

కాలుడు, పిల్లలు : పాట - 3 పాడినది : ఘంటసాల పార్టీ

నాలో నాయన నన్నాడనుంటే నే నాడుతున్నా నీ ఆట
ఇహాయహ ఇహాయహ ఇహాయహ ఇహాయహ

నే నెట్లాడితే తా నెట్లాడుచు నా నీడ చూస్తూ నా ఆట
అడేస్త పాడేస్త ఇహ మాస్కో అహ కాస్కో

నీరి రామనంద్రుణ్ణి సీతమ్మ అడిగిన
ఆ మాయలేడిని నేనే పురే - హాః లచ్చనా

అయ్యో లచ్చనా అయ్యోయ్యో లచ్చనా
ఇడ్డిత్ - ఇడ్డిత్ -

అః లుసి అసింటబోయిన ఆ లచ్చన్నను నేనే భళా
ఇడ్డిత్ ఇడ్డిత్ -

బలకొని సీతమ్మ నెత్తుకపోయి అలో రాభణుడ నేనె పురే
ఔరా రాభణా! ఔరా రాభణా... ఇడ్డిత్ - ఇడ్డిత్

సీతను వెతుకుచు లంకకు బోయిన తోకరాయుడను నేనె భళా
తోకరాయుడా భళిభళి తోకరాయుడా... ఇడ్డిత్ ఇడ్డిత్
భగభగభగభగ లంకను గాల్చిన తోకరాయుడను నేనె భళా
భళిరా భళిరా తోకరాయుడా భళిభళి భళిభళి తోకరాయుడా
తోకరాయుడా భళిభళి తోకరాయుడా

కాలుడు : పాట - 4 పాడినది : ఘంటసాల

ఛాంగు భళా వెలుగు వెలగరా నాయనా ఛాంగు భళా
భళిగ చెలగరా నాయనా - నాయనా

నేలపైన నింగివుంది నింగికింద నేలవుంది
నేలపైన నింగివుంది నింగికింద నేలవుంది
ఈ నడన బండమీద వెల్లకిలా బబ్బోకా

వెలుగు వెలగరా నాయనా ఛాంగు భళా భళిగ చెలగరా
నాయనా

ఒక మొగోడి కొకే పెళ్లాం ఎక్కడో నక్కివుంది
చొక్కమ్మకు దణ్ణంపెట్టి చుక్కా నడిగి తెచ్చుకొనీ
వెలుగు వెలగరా నాయనా ఛాంగు భళా భళిగ చెలగరా
నాయనా

చెట్టు కాళ్ళు నేలలోకి చెట్టు తలో నింగిపైకి
చిటికలోన చెట్టు నెక్కి ఛట్టున తలకాయ కొట్టి
అరె - తోకరాయుడు వమ్మారె అయ్యారె భల్లారె భలే భలే
తోకరాయుడు మెచ్చి యిచ్చిన కొబ్బరికాయలు గుల్లో కొట్టి
వెలుగు వెలగరా - ఒక వెలుగు వెలగరా నాయనా
ఛాంగు భళా - భళిగ చెలగరా నాయనా
నాయనా -

విద్యాధరి : వద్యం - 5 పాడినది : పి. లీల

శ్రీల విలసిల్లు కళలతో చెలువుమారి
జ్ఞానపీఠిని వెలుగొందు జనని వీవు
నిన్నె మనమున నిల్చి ధ్యానింతు నెపుడు
సకల కుభదాయినివి సరస్వతివి తల్లీ!

చతుర్వేది : శ్లోకం - 6 పాడినది : ఎం. సత్యం

ఆసనే పుత్ర పీఠాచ
బంధు పీఠాచ భోజనే
శయనే భర్తృ పీఠాచ
త్రిపీఠాస్తు దినే దినే.

విద్యాధరి : పాట - 7 పాడినది : సుశీల

ఎందుకు వేసిన వేషమయా
ఓ చందమామా ఓ గంగధామా
ఎవరని చేసే నాసమయా
చెరిమిని విరిసే చల్లని వెన్నెల
కొల్లగ నాపై కురిసెనయా
నీలాంబరమున తారల నిను గని
అలుకను చెందనయా
అలిగినటులనో మరచినటులనో
ఫలమును చేసిన చెల్లనయా
కలువకు నీచా కల సమయము
కలకాలము నిలుచునయా॥

కాబుడు : పాట - 8 పాడినది : పుంటసాల

నీ కెట్టుందోగాని పిల్లా నాకు బలేగా ఉందిలే
నాకు బలేగా వుందిలే
తల్లో పూవులు నీ వెట్టుకుంటే
ఆ పూల ఘుమఘుమ గుప్పుమంటే
గునగున నీ వటు తారాడుతుంటే
ఎనకాల నీ జర తూగాడుతుంటే
నీ కెట్టుందోగాని పిల్లా నాకు బలేగా వుందిలే
కులుకుతు నీ వటు తళుక్కుమంటే
యిటు నా గుండెలు ఖలుక్కుమంటే
మురుస్తు చెయి చెయి మెలివేస్తుంటే
జిలిబిలి సిగ్గులు జిల్ జిల్ మంటే
అరకంటను నువు నను చూస్తుంటే

॥నీ కెట్టుందో॥

సరికంటను నే నిను చూస్తుంటే
అద్దంముందర యిద్దరముంటే
యిద్దరి నద్దం కలిపేస్తుంటే
నీ కెట్టుందోగాని పిల్లా, నాకు బలేగా వుందిలే.

విద్యార్థి : పద్యం - 9 పాడినది. పి. లీల

నీ. ప్రళయకారిణి వాచు పరిణామ కారిణివై
లీల నొనరించు కాళి వీవె
సృష్టిసితిలయాల చెలగ త్రిమూర్తుల
కానించు నా ఆదిశక్తి వీవె
సర్వవిజ్ఞాన తేజమునె చంద్రకళగ
శిరమునగల మహేశ్వరి వీవె
అర్తుల భక్తుల నాదరింప అనంత
మహిమలుగల జగన్మాత వీవె

గీ. ఇట్టి నీ కొక భారమా ఇంత విద్య
నిచ్చి నా భర్త నాశీర్వాదించుటన్న
ఓ మహాకాళీ! ఓ దేవీ! ఓ భవానీ!
పరమదీనను వినవేల! పలుకవేల!

కాళిదాసు : శ్లోకం - 10 పాడినది : పుంటసాల

మాణిక్యవీణా ముపలాలయంతీం
మదాలసాం మంజుల వాగ్విలాసాం
మహేంద్ర నీలమృతి కోమలాంగీం
మాతంగకన్యాం మనసా స్మరామి

కాళిదాసు : శ్లోకం - 11 పాడినది : పుంటసాల

చతుర్భుజే చంద్రకళావతంసే
కువోన్నతే కుంకుమరాగశోణే
పుండ్రేక్షు సాకాంకుశ పుష్పబాణహస్తే
సమస్తే! జగదేకమాతః! జగదేకమాతః!

కాళిదాసు : శ్లోకం - 12 పాడినది : పుంటసాల

మాతా మరకతశ్యామా! మాతంగీ! చనుకాలినీ!
కుర్యాత్కటాక్షం! కల్యాణీ! కదంబవనవాసినీ!

శ్లోకం - 13

జయ మాతంగతనయే జయ నీలాత్పలమృతే
జయ సంగీత రసికే జయ లీలా కుక్కురియే

శ్లోకం - 14 దండకము

సుధాసముద్రాంత రుద్రనృణీదీప్త సందూభ బిల్వాటనీ మధ్య
కల్పరూమాకల్ప కాదంబ కాంతార వాసప్రియే కృత్తివాసప్రియే
సాదరారబ్ధ సంగీతసంభావనా సంభ్రమాలోల నిపస్రగాబద్ధ
చాలీ సనాఘత్రికే! సానుమత్పుత్రికే!
శేఖరీధూతశీతాంకురేఖా మయూఖావళిబద్ధసున్నిధి
నీలాలకశ్రేణి శృంగారితే లోకసంభావితే
కామలీలా ధనుస్సన్నిభభ్రూలతాపుష్పసందేహకృచ్ఛాదు
గోళోచనా పంక కేళీ లలామాభిరామే! నురామే! రమే!
సర్వయంత్రాత్మికే సర్వతంత్రాత్మికే సర్వచంత్రాత్మికే
సర్వముద్రాత్మికే
సర్వశక్త్యాత్మికే సర్వచక్రాత్మికే సర్వవర్ణాత్మికే సర్వరూపే
జగన్మాతృకే
హే జగన్మాతృకే పాహిమాం పాహిమాం పాహిపాహిపాహి

కాళిదాసు : శ్లోకం - 15 పాడినది : పుంటసాల

వాగ్ధావివసంస్కృతా
వాగ్ధ ప్రతిపత్తయే
జగతః పితరౌ వందే
పార్వతీ పరమేశ్వరా.

శ్లోకం - 16

ద్రౌపద్యాః పాండుతనయా
పతి దేవర భావుకాః
న దేవరో ధర్మరాజ
స్సహదేవో నభావుకః.

భరతాచారి : వద్యం - 17 పాడినది : పి. సూరిబాబు

రామపదాబ్జ భక్తుడవు రామచరిత్ర శిలాక్షరంబుగా
భూమి చెలంగచేసితివి పూజ్యమహాకవి వాక్కుశైల ప్ర
జ్ఞా మహిమంబు లొననుచు చాటగ మూర్ఖుల త్రుళ్లణించి నీ
యీ మహిమంబుచే మము తరింపగ చేసితివయ్య మారుతీ.

విలాసవతి : పాట - 18 పాడినది : సుశీల

జయ జయ జయ జయ శారదా కళావిశారదా
నవవీణా సారణీవై అనతరించినావుగా
రాగసుధారసమయమై సాగెను ప్రియ గానమూ
మధుర గాన వాహినిలో లీనమాయె నాట్యమూ
ఘలు ఘల్లన నాట్యముతో ఝలు ఝల్లన నా మదీ
మదిని నీదు పూజలతో నాదు జన్మ ధన్యమూ.

భరతాచారి : వద్యం - 19 పాడినది : పి. సూరిబాబు

నిను గనినంతనే తెలిసె నీ ఘనశీలగుణాభిజాత్యమూర్
తనయను చూచుకొన్న ప్రముదంబు జనించె కదయ్య నాకు నీ
మనసుకలంచు కష్టములు మాయు నుయోగము కల్గు నంతకున్
జనకుని యిట్లుగా దలచి స్వస్థతమై వసియింపు మిచ్చటన్.

పాట - 20

సూత్రం. ఆశ్రమవాసిని : పాడినది : పి. కృష్ణమూర్తిపార్తి

తాం తాం దిగిడి దిగిడి దిగిడి దిగిడి తోం తోం

తాం తాం తోం తోం తాం తాం

తడబడతాం కలబడతాం దిగబడతాం నిలబడతాం,

తాంతాం తాంతాం తకిట

చెంత రాకురా పంతమేల పోరా

తకిడితై...తై...తై...తై

దికిడితై...తై...తై...తై

దిద్దిక్ ధీత్ ధీత్ ధీత్ ధికిడి ధికిడి ధికిడి ధికిడి ది

ధోదికి ధికిడిధికిడి ధికిడిది

తాకిడిది ధికిడిది తాకిడి ధికిటితిక తోం తోం.....

నర్తకులు : పాట - 21 పాడినవారు : లీల, రత్నం

జ తి స్వ ర ము లు ;

రసికరాజమణి రాజిత సభలో యశము గాంచెదవె సోదరీ
గాన నాట్యముల ఘనకౌశలమున నన్ను మించెదవె సోదరీ
అమరగానమున హాయిహాయిగా భోజకీర్తి కాంభోజిరాగమున
అమరసంగతులు వేయవే

నెమిలి నీడలో నిచ్చిన నాగు సమమున సాములు చేయనే
రాగతాళముల సరళిని రవళిని జగడము సాగని చందమే-

మన జగడము సాగని చందమే

రవి గాననిచో కవి గాంచునె కద కవి యేమనునో విందమే-
మన కవి యేమనునో విందమే.

పాట - 22

కవిరాక్షస, శిష్యులు, విలాసవతి. పాడినది: ఎం. సత్యం పార్టీ

కవిరా : నన్ను చూడు నా కవనం చూడు సన్నతాంగిరొ
నిను వర్ణిస్తా

శిష్యులు : అహ నిను వర్ణించిన కవే కవీ లేకుంటే వాడు
కపే కపి

కవిరా : చంద్రునిలోనె కల్వపువ్వులు కల్వల మధ్యే
సంపెంగపువ్వు సంపెంగక్రిందే మల్లెమొగ్గలు

విలాసవతి : ఏమి లేమి టీ దండకం ?

శిష్యులు : నీ ముఖమే కద చంద్రుడు నీ కనులే కద కల్వలు
నీ నాసిక విరిసంపెంగపువ్వు

కవిరా : నీ పలువరుసే మల్లెమొగ్గలు

శిష్యులు : నిను వర్ణించిన కవే కవీ లేకుంటే వాడు కపే కపి

కవి : నాటికి నేటికి మహానీతిమణి సాటి ఎవ్వరిక
విలాసవతికి

శిష్యులు : నెమలి, హంసా, చిలుకా, కోయిలా,
తనూతై తనూతై

కవి : కలకల కిలకిల

విలాసవతి : హహహహ ఆగండి ఆగండి - ఇ వేమిగంతులు,
ఇ వేమికూతలు ?

శిష్యు : శకుమా బెకుమా కులుకూ పలుకూ ఆటల పాటల
మేటివి నీ వని

కవి : చాటిస్తున్నాం జోటి బోటి

శిష్యు : జోహారులే నీకు జోహారులే
నిను వర్ణించి కవే కవి లేకుంటే వాడు కపే కపి

భరతాచారి : పద్యం - 23 పాడినది పి. సూరిబాబు

నీ. రాజనీతిని లోకరక్షగా రూపించ

రఘువంశ కావ్యమ్ము రచనజేసి

అతిమధురమ్ముగా ఋతురాగమాలిక

ప్రకృతి వీణీయ మీటి పాట పాడి

ప్రథిత కుమారసంభవ గాథలో సత్య

శివనుందరప్రేమ శిక్షచాటి

అఖిల పురాణేతిహాస శాస్త్రజ్ఞాన

సర్వకళాకీర్తి జగతిమించి

గీ. ఆర్షధర్మమే కవితాత్మయైన మహిమ

భావుకుల నెల్ల కవియశః ప్రార్థులుగను

చేయగలిగిన వాగర్థసిద్ధులగుట

తమకు కవికులగురు బిరుదమ్ము తగును.

విలాసవతి : పాట - 24 పాడినది : సుశీల

ఔనులే ఔనానులే - మనసు తెలియ మనసాయేనేమో

మరి మానమూనితివి - ఔనా ఔనా ఔనులే॥

తొలకరివలపుల తొలివిరహములో - కలిగే కలతలు కమ్మనివై నా

బాళియేల ఈ బేలబాలకని - బాలి తలచెదవు
 ఆలాపించు నీ అనురాగములో - లాలనలో నే నూయలనూగక
 కలసి సాలసి నే నింక తాళనని - తెలిసి కలగెదవు
 కలికి కన్నెలకు బెన్నెలయగు నీ ఉల్లము నాకడ వెల్లడిచేసిన
 కొల్లగొనక నే నాగజాలనని - చల్లగ చూడవు

విద్యాధరి : పాట - 25 పాడినది : పి. లీల

ఈ విపరీత వియోగముతో జీవితమంతా గడిచెనా
 చేసిన పూజలు నోచిన నోములు ఆకాభంగముకొఱకేనా
 వరమో కాపమో మరచిన పతి నే చేరుటకూడ పరీక్షలయె
 ప్రేమించినపతి మరల దూరమయె ఏమనవలెనో యీ విధికి
 ఏ పాపమో యిది నా పతికే యిక నే పరగతి నై మనవలెనే
 ఏ కాలములో ఎన్నడు జరుగని ఈ కద యిటులే నిలిచేనా

సూత్రం, ఆశ్రమవాసిని : పాట - 26 పాడినది : సత్యం

మగ : అహ...అహ...

ఆడ : ఓహో...ఓ...

మగ : ఆ మాటంటే ఎందుకు కోపం - మీ
 రమణులకు గజగమనలకు - ఆ మాటంటే

ఆడ : ఏ మాటంటే?

మగ : పించం విప్పిన నెమరులవలె
 వలపించే నేరం రమణులది - మీ రమణులది -

ఆడ : ఆ మాటంటే ఎందుకు కోపం - మీ
 పురుషులకు అతి సరసులకు
 మించిన మోహం తీరగనే పయనించే నైజం పురుషులదే
 మీ పురుషులదే -

మగ : ఉన్న మాటంటే పులు కందుకు మరి మీ
 రమణులకు గజగమనలకు

ఆడ : వంచించిన మగవారిని-మరి సాధించే నేరం రమణులదే
 మా రమణులదే -

మగ : చంచలాక్షులను చతురత మైమరిపించే నైజం పురుషులదే
 మా పురుషులదే -

పాట - 27

శకుంతల నాటకం : పాడినది : మంటసాల, లీల పార్టీ

అననూయ : హలాహలా శకుంతలా

లతలన కణ్వుల కొత్త ప్రేమయో
 కోమలివన కీటు నిను నియమించెను

శకుంతల : నియమమే అనుకొన నేలా

లతలకు నాకూ సోదరన్నహమె

దువ్యంత : ఏమీ ఈమెకూ ఆ కణ్వులహిత
 సహజ మనోహర సుకుమారి నిలా
 ఆశ్రమ విధులకు నిలిపిన కణ్వులు
 కలువరేకుతో సమిధకొయ్యలను
 కోయగ చూచేవారేగా...

శకుంతల : జాజి కదలి చెలరేగి మధుకరుడు

మోమున ముసిరను చూడరే

తోలిన పోవడు చూడరే

చూచెద రేమే కావరే

అననూయ : కావగ మే మెవం

ఆశ్రమ రక్షణ దువ్యంతునిదేగా

ఆ రాజునె రమ్మను

దువ్వంత : పొరవ ముగ్ధతాశ్రమ వనము చేరి

ఇట్టి దుర్నిత గావించు నెవడు నాడు
అబలలైన తపస్వి కన్యాజనమ్ము
నిటుల భయపెట్టు అవినయ మేమి ఇచట

(శకుంతల నడి)

అననూయ : వనలసు వనలసు తరుసేచనలో బదులుతీర్చి కదలు

దువ్వంత : కదలలేదు శ్రమచేతిను ఈ చెలి
ఇదుగో బదులు నేనే తీర్చెదను

(అని ఉంగరం ఇస్తాడు)

శకుంతల : రాజచంద్రు గనినంత నె వానియందె మనసు నిలిచె
ఆయన కిక నాపై మరి దయ ఎన్నడు కలుగునో

అననూయ : సతు లెందరో ఆ రాజుకు సరిగ నిన్ను చూచునా

దువ్వంత : ఏల సంశయ మిక సతు లెందరున్న ఇరువురే నాకు
ప్రియమనోహరలు నిజము, రాజైశ్వర్యధుర్య
సామ్రాజ్యలక్ష్మి మరియు ఈ కవి దివ్యసౌందర్య
లక్ష్మి. (కరగ్రహణం)

(కణ్వుడు శకుంతలను పంపిస్తూ)

కణ్వుడు : చనును నేడు శకుంతల యనుచు హృదయ
మాకులతచెందె కన్నీటి నణచుకతిన
గొంతు గద్దడికను చెందె, చింతవలన

దృష్టి మాన్యకై పెంచిన శ్రేమచేసి,
ఔర ! మునినైన నా కిట్టి అర్చికలుగ
ఎట్టి బాధల నిక దురప్స్లువాకొ,
ఆత్మతనయల బాము గృహస్థు లకిట

కణ్వుడు : అత్తమామల నేవింపు మమిత భక్తి,
సవతులను చూడుచున్న శత్రులత మెరసి
భర్త కెదురాడవలదు కోపము వహించి
పరిశనుల బ్రోచి కలుగు సంపదల దనిసి
పుణ్యగృహిణి పదంబున గణ్యవగుమా !

అ గ్ని గృ హ ం

శకుంతల : ఔను పొరవ ! ఆశ్రమమందు నన్న
ఏమి తెలియని చేల నమ్మించి యటుల
నిట్లు లారడి పెట్టగా నేల యిపుడు
అనవాలుగ నిచ్చిన అంగుళీయక మ్మిదే చూడు
అయ్యో ! ఉంగరము లేదే !!
హా, విధి !!!

దువ్వంత : నిజమే నీ కోపమనుచు సందేహమైన
సకలలోక విదితము దువ్వంతస్వపుని
శీలము సతికి ద్రోహము చేయుననుచు
నమ్మకాలరు ఎవరు లోకమ్మునందు.

నా మనోరథ మిట్టు లీనాటి కిచట
 సఫలతను గాంచె నాయనా జనని కడకు
 నన్ను గొనిపోయి అభినందనమునుజేసి
 అలరెదవుగాక ముందు కాగిలికి రార !
 గ్రహణ మెదలిన చంద్రునికడకు జేరు
 కోహిణీసతివోలె, కూరుడను చేసి
 నట్టి దుష్కృతి అనుకూలమై రహింప
 నా అదృష్టలక్ష్మిని చేరినావ నన్ను.

విద్యాధరి :

పద్యం - 28

పాడివది : పి. లీల

ఎంత ప్రళయము వచ్చినా ఎంత ప్రాణ
 భయము కలిగిన ఏ పతివ్రతయు కూడ
 భర్తనే భర్తకాదని స్వప్నమునను
 పలుకజాలని మాటనే పలుకుమనుచు
 భర్తయే నన్ను కోరు దుష్కృతి తప్ప
 దేని, ఇదియె నీ యిచ్చ జౌగేని దేవీ,
 ఇంక నే నొక్కక్షణము జీవింపజాల
 సర్వలోకేశ్వరీ ! నీవె శరణు శరణు !

న టీ న టు లు

నాగేశ్వరరావు, ఎస్. వి. రంగారావు, రేలంగి, సి. యస్. ఆర్., లింగమూర్తి,
సూరిబాబు, కె. వి. యస్. శర్మ, వంగర, మాస్టర్ నాగరాజు,
శ్రీరంజని (జూనియర్), రాజసులోచన.

నృత్యాలు :

కుచలకుమారి, విజయలక్ష్మి.

స్టూడియో : వాహిని, విజయా.

★

టెక్నిషియన్లు

కథ మాటలు, పాటలు : పింగళి నాగేంద్రరావు
సంగీతం : పెండ్యాల నాగేశ్వరరావు,
నృత్యం : వసుమతి కృష్ణమూర్తి,
వెంపటి సత్యం,
కళ : గోఖలే,
దుస్తులు : టి. యన్. రామమూర్తి,
మేకప్ : హరిబాబు పీఠాంబరం, ధనకోటి
సినిఫోటోగ్రఫీ : అన్నయ్య.
సౌండ్ : ఎ. కృష్ణన్. బి. ఏ.
రికార్డింగ్ : కె. హరనాథ్
రీ రికార్డింగ్ : వి. శివరాం. బి.ఎ.. బి.యస్.సి.

స్టోర్స్ : ఎం. సత్యం. (తైహింద్ స్టూడియో)
ఎడిటింగ్ : ఆర్. వి. రాజన్.

ప్రేజెంట్ :

ఘంటసాల, మాధవపెద్ది సత్యం, వి. లీల, నుశీల,
వి. జి. కృష్ణవేణి (జిక్కీ), జయలక్ష్మి, రాజీ

దర్శకుడు :

కె. కామేశ్వరరావు, బి. ఏ.

నిర్మాతలు :

వి. సూరిబాబు, కె. నాగుమణి.